

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 7ης Ιουλίου 1992 *

Στην υπόθεση C-369/90,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal Superior de Justicia de Cantabria (Ισπανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Mario Vicente Micheletti κ. λπ.

και

Delegación del Gobierno en Cantabria,

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 3, στοιχείο γ', 7, 52, 53 και 56 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθώς και της οδηγίας 73/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1973, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και διαμονή των υπηκόων των κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας σε θέματα εγκαταστάσεως και παροχής υπηρεσιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 144), και των αντιστοίχων διατάξεων του παραγώγου δικαίου σχετικά με την ελευθερία κυκλοφορίας και εγκαταστάσεως των προσώπων,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους Ο. Due, Πρόεδρο, F. A. Schockweiler, F. Grévisse και P. J. G. Kapteyn, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, K. N. Κακούρη, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, M. Zuleeg και J. L. Murray, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesaurο

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- ο Mario Vicente Micheletti, εκπροσωπούμενος από τη María del Carmen Simón-Altuna Moreno, Procuradora de los Tribunales, και τον Miguel Trueba Arguiñarena, δικηγόρο Cantabria,

- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Carlos Bastarreche Sagües, γενικό διευθυντή νομικού και θεσμικού συντονισμού σε κοινοτικά θέματα, και Antonio Hierro Hernández-Mora, abogado del Estado, μέλος της νομικής υπηρεσίας για τις ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διαφορές,

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή Luigi Ferrari Bravo, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον Pier Giorgio Ferri, avvocato dello Stato,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Étienne Lasnet, νομικό σύμβουλο, και Daniel Calleja, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις των εκπροσώπων των αιτούντων της κύριας δίκης, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την Gloria Calvo Díaz, και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 3ης Δεκεμβρίου 1991,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 30ής Ιανουαρίου 1992,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με Διάταξη της 1ης Δεκεμβρίου 1990, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Δεκεμβρίου 1990, το Tribunal Superior de Justicia de Cantabria υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 3, στοιχείο γ', 7, 52, 53 και 56 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθώς και της οδηγίας 73/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1973, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και διαμονή των υπηκόων των κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας σε θέματα εγκαταστάσεως και παροχής υπηρεσιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 144).
- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στα πλαίσια διαφοράς μεταξύ του Mario Vicente Micheletti και της Delegación del Gobierno en Cantabria. Ο Micheletti έχει την αργεντινή και την ιταλική ιθαγένεια, τη δεύτερη από τις οποίες απέκτησε δυνάμει του άρθρου 1 του νόμου 555, της 13ης Ιουνίου 1912 (GURI της 30ής Ιουνίου 1912), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 του νόμου 123, της 21ης Απριλίου 1983 (GURI της 26ης Απριλίου 1983), το οποίο ορίζει ότι έχει ιταλική ιθαγένεια το τέκνο Ιταλού ή Ιταλίδας.
- 3 Από τη Διάταξη παραπομπής προκύπτει ότι το ισπανικό Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών αναγνώρισε στις 13 Ιανουαρίου 1989, βάσει ισπανο-αργεντινής συμφωνίας μορφωτικής συνεργασίας, την ισοτιμία του πανεπιστημιακού τίτλου σπουδών οδοντοστοματολογίας που είχε αποκτήσει ο Micheletti στην Αργεντινή. Στις 3 Μαρτίου 1989, ο Micheletti ζήτησε από τις ισπανικές διοικητικές αρχές προσωρινή άδεια διαμονής κοινοτικού υπηκόου, προσκομίζοντας ιταλικό διαβατήριο εν ισχύ που είχε εκδώσει το ιταλικό Προξενείο του Rosario (Αργεντινή). Στις 23 Μαρτίου 1989, οι ισπανικές διοικητικές αρχές του χορήγησαν την αιτηθείσα άδεια διαμονής για περίοδο έξι μηνών.
- 4 Πριν από τη λήξη της ανωτέρω περιόδου, ο Micheletti ζήτησε από τις ισπανικές διοικητικές αρχές την έκδοση οριστικής αδειας διαμονής κοινοτικού υπηκόου, προκειμένου να εγκατασταθεί στην Ισπανία ως οδοντίατρος. Μετά την απόρριψη της αιτήσεως αυτής καθώς και της επακολουθήσασα διοικητικής προσφυγής, ο Micheletti

άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προσφυγή, αξιώνοντας την ακύρωση της διοικητικής αποφάσεως, την αναγνώριση του δικαιώματός του να του χορηγηθεί άδεια διαμονής κοινοτικού υπηκόου, ώστε να μπορεί να ασκεί την επαγγελματική δραστηριότητά του, καθώς και την έκδοση αδειών διαμονής για τα μέλη της οικογενείας του.

- 5 Πρέπει να αναφερθεί ότι η άρνηση των ισπανικών διοικητικών αρχών στηρίχθηκε στο άρθρο 9 του ισπανικού Αστικού Κώδικα, σύμφωνα με το οποίο, σε περίπτωση διπλής ιθαγενείας, και εφόσον καμία από τις δύο δεν είναι η ισπανική, υπερισχύει εκείνη της συνήθους κατοικίας που είχε ο ενδιαφερόμενος πριν από την άφιξή του στην Ισπανία, ήτοι για τον προσφεύγοντα της κυρίας δίκης η αργεντινή ιθαγένεια.
- 6 Το αιτούν δικαστήριο, εκτιμώντας ότι η επίλυση της διαφοράς απαιτούσε ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

« Έχουν τα άρθρα 3, στοιχείο γ', 7, 52, 53 και 56 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθώς και η οδηγία του Συμβουλίου 73/148/ΕΟΚ και οι αντίστοιχες διατάξεις του παραγώγου δικαίου σχετικά με την ελευθερία κυκλοφορίας και εγκαταστάσεως των προσώπων, την έννοια ότι συνάδει προς όλες τις ανωτέρω διατάξεις και ότι, συνακόλουθα, επιτρέπεται η εφαρμογή εθνικής νομοθετικής ρυθμίσεως μη αναγνωρίζουσας τα “ κοινοτικά δικαιώματα ” που είναι συμφυή με την ιδιότητα του υπηκόου άλλου κράτους μέλους της ΕΟΚ, για τον λόγο απλώς και μόνο ότι ο ενδιαφερόμενος είναι συγχρόνως και κάτοχος της ιθαγενείας τρίτου κράτους όπου αυτός είχε τη συνήθη ή την τελευταία ή την πραγματική κατοικία του;»

- 7 Στην έκθεση ακροατηρίου αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, η εξέλιξη της διαδικασίας καθώς και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

- 8 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου σε θέματα ελευθερίας εγκαταστάσεως απαγορεύουν κράτος μέλος να αρνείται σε υπήκοο άλλου κράτους μέλους, ο οποίος έχει συγχρόνως την ιθαγένεια τρίτου κράτους, τη δυνατότητα να απολαύει την ελευθερία αυτή, με το αιτιολογικό ότι η νομοθεσία του κράτους υποδοχής τον θεωρεί υπήκοο του τρίτου κράτους.
- 9 Για να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 52 της Συνθήκης καθιερώνει υπέρ όσων έχουν την ιδιότητα του « υπηκόου κράτους μέλους » την ελευθερία εγκαταστάσεως.
- 10 Ο καθορισμός των προϋποθέσεων κτήσεως και απώλειας της ιθαγενείας εμπίπτει, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, αρμοδιότητα που πρέπει να ασκείται με γνώμονα την τήρηση του κοινοτικού δικαίου. Αντίθετα, δεν εναπόκειται στη νομοθεσία κράτους μέλους να περιορίζει τα αποτελέσματα της απονομής της ιθαγενείας άλλου κράτους μέλους, επιβάλλοντας πρόσθετη προϋπόθεση αναγνώρισής της, για να μπορούν να ασκούνται οι προβλεπόμενες στη Συνθήκη θεμελιώδεις ελευθερίες.
- 11 Συνεπώς, είναι απορριπτέα η ερμηνεία του άρθρου 52 της Συνθήκης, σύμφωνα με την οποία, οσάκις ο υπήκοος κράτους μέλους έχει συγχρόνως την ιθαγένεια τρίτου κράτους, τα λοιπά κράτη μέλη μπορούν να εξαρτούν την αναγνώριση της ιδιότητας του κοινοτικού υπηκόου από προϋπόθεση, όπως η συνήθης κατοικία του ενδιαφερομένου στο έδαφος του πρώτου κράτους.
- 12 Το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο καθόσον τυχόν αποδοχή της προϋποθέσεως αυτής θα είχε ως συνέπεια το προσωπικό πεδίο εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων περί ελευθερίας εγκαταστάσεως να ποικίλλει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.

- 13 Σύμφωνα με την ανωτέρω ερμηνεία, η οδηγία 73/148/ΕΟΚ προβλέπει ότι επιτρέπεται η είσοδος των αναφερομένων στο άρθρο 1 της οδηγίας προσώπων στο έδαφος των κρατών μελών με απλή επίδειξη δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου (άρθρο 3), ενώ τα κράτη μέλη χορηγούν στα πρόσωπα αυτά, καθώς και στα αναφερόμενα στο άρθρο 4, την άδεια ή τον τίτλο διαμονής ιδίως μάλιστα με επίδειξη του εγγράφου με το οποίο εισήλθαν στο έδαφός τους (άρθρο 6).
- 14 Έτσι, αφ' ης στιγμής οι ενδιαφερόμενοι προσκομίζουν ένα από τα παρατιθέμενα στην οδηγία 73/148/ΕΟΚ έγγραφα προκειμένου να αποδείξουν την ιδιότητά τους ως υπηκόων κράτους μέλους, τα λοιπά κράτη μέλη δεν δικαιούνται να αμφισβητούν την ανωτέρω ιδιότητα με το αιτιολογικό ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν και την ιθαγένεια τρίτου κράτους, η οποία υπερισχύει, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους υποδοχής, εκείνης του κράτους μέλους.
- 15 Επομένως, στο προδικαστικό ερώτημα αρμόζει η απάντηση ότι οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου σε θέματα ελευθερίας εγκαταστάσεως απαγορεύουν κράτος μέλος να αρνείται σε υπήκοο άλλου κράτους μέλους, ο οποίος έχει συγχρόνως την ιθαγένεια τρίτου κράτους, τη δυνατότητα να απολαύει την ελευθερία αυτή, με το αιτιολογικό ότι η νομοθεσία του κράτους υποδοχής τον θεωρεί υπήκοο του τρίτου κράτους.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 16 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ισπανική και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε, με Διάταξη της 1ης Δεκεμβρίου 1990, το Tribunal Superior de Justicia de Cantabria, αποφαινεται:

Οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου σε θέματα ελευθερίας εγκαταστάσεως απαγορεύουν κράτος μέλος να αρνείται σε υπήκοο άλλου κράτους μέλους, ο οποίος έχει συγχρόνως την ιθαγένεια τρίτου κράτους, τη δυνατότητα να απολαύει την ελευθερία αυτή, με το αιτιολογικό ότι η νομοθεσία του κράτους υποδοχής τον θεωρεί υπήκοο του τρίτου κράτους.

Due	Schockweiler	Grévisse	Karpteyn
Mancini	Κακούρης	Moitinho de Almeida	
Rodríguez Iglesias	Díez de Velasco	Zuleeg	Murray

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 7 Ιουλίου 1992.

Ο Γραμματέας
J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος
O. Due